

**Заява Науково-освітнього консорціуму вивчення Голодомору
Канадського інституту українських студій Альбертського університету
з приводу посилення нападок на науковців України**

8 грудня 2021 р.

Щороку в листопаді українці в усьому світі вшановують пам'ять жертв Голодомору — голоду-геноциду 1932–33 років у радянській Україні. Але цьогорічні пам'ятні заходи були затьмарені різкими суперечками після [форуму](#) 7 вересня 2021 р., який був організований Національним Музеєм Голодомору-геноциду в Києві (Музей Голодомору) і де пролунали ствердження, що число українців, які померли або були вбиті в 1932–33 роках, сягає 10,5 мільйонів.

Підрахунки загального числа смертей, спричинених голодом, які були зроблені до здобуття Україною незалежності, коливалися, здебільшого, від двох до восьми мільйонів жертв. Хоча цифра сім мільйонів була широко прийнятою багатьма в українських громадах за кордоном, невизначеність з цього питання відбилася у [висновках](#) Комісії Конгресу США про голод в Україні, в яких зазначається: «Жертви українського голоду налічували мільйони» (ст. 511).

Заборона обговорення Голодомору 1932–1933 років тривала в Радянському Союзі аж до передодня незалежності України. Відкриття архівних фондів після цього викликало шквал досліджень, пов'язаних з темою Голодомору. У 2015 році в канадському науковому журналі, статті якого рецензуються фахівцями, були опубліковані висновки досліджень демографів Інституту демографії та соціальних досліджень ім. Птухи НАН України, разом з Олегом Воловиною, демографом з Університету Північної Кароліни в Чапел-Гилл. На основі їхньої аналізи архівних й опублікованих даних, використання визнаних у галузі демографії методологій, демографи дійшли висновку, що в 1932–34 роках загинуло близько 3,9 мільйонів осіб.

Попри те, що багато вчених, громадських діячів та широкі кола громадськості в Україні та за її межами погодилися з цими демографічними висновками, інші їх не сприйняли. Розбіжності думок між ученими — одна із складових наукового дискурсу, але ті, хто дотримуються протилежних поглядів, зазвичай ставляться одне до одного коректно. Цього не було у статті, яка була опублікована на [сторінках](#) видання «Україна

молода» за 2 червня 2021 р., де з'явилися особисті нападки й завуальовані погрози на адресу як демографів, так і вчених в Україні, котрі погоджуються з їхніми висновками, а також заклики до судового переслідування їх згідно українського законодавства.

Скорочена [версія](#) цієї статті, яка не містить завуальованих погрожувань, вийшла у діяспорній газеті «Свобода» за 3 вересня 2021 р.

Суперечки загострилися на початку цього місяця, про що свідчать два відкриті листи, які з'явилися в Україні. [Перший лист](#) був написаний у відповідь на форум 7 вересня, організований Музеєм Голодомору, та іншу діяльність цієї установи. [Другий](#), оприлюднений на вебсайті Музею Голодомору, був відповіддю на перший лист. У ньому наша колега Людмила Гриневич, відома науковиця з Інституту історії України Національної академії наук України, директорка Українського науково-дослідного та освітнього центру вивчення Голодомору («HREC in Ukraine») зазнала обурливих і наклепницьких звинувачень. Її діяльність була названа такою, що «є аморальною, дезінформує суспільство та підриває національні інтереси України в гуманітарній сфері». Супротивно цьому звинуваченню, докторка історичних наук Людмила Гриневич, яка також є українською представницею Науково-освітнього консорціуму вивчення Голодомору (Holodomor Research and Education Consortium, [HREC](#)) Канадського інституту українських студій при Альбертському університеті, активно сприяє глибшій поінформованості суспільства про Голодомор, зокрема, і через ініціативи у сфері освіти. Вона є авторкою наукових статей на тему Голодомору та упорядницею кількох томів матеріалів про період, який передував Голодоморові. Слід наголосити, що Людмила Гриневич неодноразово чітко висловлювала своє переконання про Голодомор як геноцид, у тому числі в своїй новаторській [статті](#), в якій вона застосувала теорії колоніялізму та імперіялізму для описання механізмів злочину Голодомору. У такий спосіб дослідниця привернула увагу міжнародної наукової спільноти, яка цікавиться питаннями імперії та колоніялізму, до геноцидної суті Голодомору. Тому звинувачення у тому, що її діяльність як директорки центру «HREC in Ukraine» спрямована на «спотворення геноцидної природи Голодомору», є не лише хибним, але й абсурдним.

Ми, співробітники Науково-освітнього консорціуму з вивчення Голодомору, який від 2013 року займається дослідженням і сприянням науковим розробкам проблематики Голодомору, глибоко стурбовані спробами очорнити репутацію наших колег в Україні та

загрозами, що мають на меті залякати вчених. Ми також стурбовані тим, що до цього на інституційному рівні залучений Музей Голодомору. Ми усвідомлюємо, що тема Голодомору може викликати емоції, і також, що нею можна скористатися, щоб розсварити спільноти як в Україні, так і за кордоном. Сприятти розколу нині, коли Україні загрожує військова небезпека з боку Росії, просто нерозсудливо.

Точна кількість людей, які померли з голоду, ніколи не буде визначена. Проте ми вважаємо, що цифра, до якої прийшла група демографів — трохи менше чотирьох мільйонів осіб, які померли в 1932–34 роках, — є найбільш точною на сьогоднішній день. Це не означає, що ми вважаємо це число остаточним, як і те, що воно має бути таким. Ділянка досліджень Голодомору молода. Вчені продовжують знаходити й вивчати нові архівні матеріали, уможливаючи відкриття та наукові розвідки, що спричинять зміну поглядів. Ми закликаємо тих науковців, які вважають, що їхні висновки спростовують або серйозно заперечують висновки демографів, бути прозорими щодо застосованих ними методологій, розкривати джерела та прагнути опублікувати результати своїх досліджень у рецензованих фахівцями академічних журналах. Такий підхід був би щонайбільш конструктивним способом поставити під сумнів чи відхилити висновки демографів і сприяв би кращому розумінню Голодомору–геноциду.